

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΟΔΥΝΗΣ... ΚΑΙ Η ΟΔΥΝΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

● Του Ιωάννη Χρ. Γιάγκου, Φιλόλογου

ρισκόμαστε σε επίσημη «ειρηνική επίσκεψη» στη Βασιλίδα των Πόλεων. Στην Κωνσταντινούπολη! Είναι Δευτέρα 19 Απριλίου 2010. Το πρόγραμμα καθόριζε συνάντηση με τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ. κ. Βαρθολομαίο.

Μπροστά μας βρίσκεται η κεκλεισμένη Πύλη τού Πατριαρχείου, στην οποία οι Τούρκοι κρέμασαν τον Πατριάρχη Γρηγόριον τον Ε' «ως αμνόν άκακον», και ως το τίμημα της Εθνεγερσίας του 1821. Τον Πατριάρχη της Οδύνης, όπως εύστοχα χαρακτηρίστηκε.

Η καρδιά μας κτυπά δυνατά, πολύ δυνατά. Χείμαρρος τα συναισθήματα της θρησκευτικής μας κατάνυξης και της εθνικής μας ανάτασης!

Τανύπτερος η σκέψη μου ακουμπά γονατιστά και με ευγνωμοσύνη στις δικές μας αγχόνες! Στην αγχόνη του Εθνομάρτυρα Κυπριανού και στις αγχόνες που βρίσκονται στο προσκυνητάρι της Λευτεριάς, στα Φυλακισμένα Μνήματα! Αναπολώ τις αγνές μορφές του πρωτομάρτυρα Μιχα-

λάκη Καραολή, του Ιακώβου Πατάτσου, του Αγίου του απελευθερωτικού μας αγώνα και του Ευαγόρα Παλληκαρίδη, του αιώνιου έφηβου της Κύπρου, που ύμνησε τη Λευτεριά και με την ποίησή του, ιδιαίτερος δε, και με την όλη βιοτή του.

Όλοι τους προσέφεραν ό,τι πολυτιμότερον είχαν, την ίδια τους τη ζωή, θυσία και ολοκαύτωμα στον ιερότατο βωμό της πανώριας Λευτεριάς «λυτρώσαι Πάτρην πολύδακρυν».

Αναβαίνουμε τις βαθμίδες του Πατριαρχείου... μέσα μου νοιώθω ότι τούτα τα σκαλιά δεν είναι «τα σκαλοπάτια της Λευτεριάς» που τόσο υπέροχα ονειρεύτηκε και τραγούδησε ο μαθητής και μαχητής, ο αιδός της Λευτευριάς, ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης. Νοιώθω, όμως, πως εκεί πάνω «κατοικεί του σκλάβου η αλυσόδετη ελπίδα!» που είναι συγκεντρωμένη στο σεπτό πρόσωπο του Οικουμενικού Πατριάρχη! Του κυρίου Βαρθολομαίου. Εκπροσωπεί ένα θεσμό που αποτελεί ακόμα τη ζώσα πνοή της άλλοτε κραταιάς Βυζαντινής Αυτοκρατορίας!

Πίνακας με τον απαγχονισμό του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού την 9η Ιουλίου 1821, έργο του κυπρίου ζωγράφου Γ. Μαυρογένη

Μπροστά μας βαδίζει αγέρωχος, υπερήφανος ο πνευματικός ταγός τής Κύπρου, ο Αρχιεπίσκοπος. Εκπροσωπεί και αυτός έναν ιστορικό και ιερό θεσμό!

Από το 478 μ.Χ. κατέχει τα αυτοκρατορικά προνόμια, που τα παραχώρησε στον εκάστοτε Αρχιεπίσκοπο της Κύπρου, ο αυτοκράτορας Ζήνων. Είναι ο μόνος Επίσκοπος-Αρχιεπίσκοπος στον κόσμο που υπογράφει με κιννάβαρι (κόκκινο μελάνι) και φέρει τιμητικά αυτοκρατορικό σκήπτρο.

Είναι όμως προ παντός και κυρίως διάδοχος και αυτός μιας τρισχιλιετούς ιστορίας... πολυαίμακτης... για το μεγάλο όνειρο που λέγεται ΛΕΥΤΕΡΙΑ. Και είναι επίσης διάδοχος και μιας αγχόνης... της αγχόνης του εθνομάρτυρα Αρχιεπισκόπου Κυπριανού.

Τον κρέμασαν οι Τούρκοι στη Λευκωσία, λίγο μετά τον Γρηγόριο τον Ε', στις 9 Ιουλίου 1821. Ήταν συνεργάτης της Φιλικής Εταιρείας!... Και ήθελε και αυτός την Ελευθερία της Κύπρου!

Υψώνω το βλέμμα μου προς τα υπερώα. Βλέπω τον Προκαθήμενο της Κύπριδας Εκκλησίας να αναβαίνει με βήμα σταθερό τις βαθμίδες του Πατριαρχείου. Προσπαθεί να χαμογελά. Μέσα μου δαισθάνομαι πολύ καλά τη συγκίνηση που πλημμυρίζει τη φιλοπάτριδα ψυχή Του... Κάποια στιγμή προσπαθεί να αστευθεί. Τώρα πια είμαι απόλυτα σίγουρος. Στην πραγματικότητα προσπαθεί να μην δακρύσει και τον δουν τα μέλη της συνόδου Του.

Ο Πατριάρχης μάς αναμένει χαμογελαστός στις κλίμακες του γραφείου Του, με αγάπη πολλή, με ευγένεια ψυχής και με Βυζαντινή μεγαλοπρέπεια!

Ένα ρίγος συγκίνησης διαπερνάει το είναι μου. Μπροστά μου είναι ο διάδοχος του της Θείας Μυσταγωγίας Συνθέτου –αλλά φευ– τεθνεώτος εν τη εξορία, Ιωάννου τού Χρυσοστόμου, του πληγωμένου αετού τής Ορθοδοξίας, Γρηγορίου του Θεολόγου και του κρεμασθέντος Πατριάρχου της Οδύνης, του Γρηγορίου του Ε'.

Αισθάνομαι ότι βρίσκομαι σε μια αλληλοπεριχώρηση με την Ιστορία! Γιατί μέσα μου νοιώθω τους παλμούς της δικής μου καρδιάς να εναρμονίζονται, σε μια συγχορδία δόξας και πόνου, με τους ιστορικούς παλμούς της ζώσας, εισέτι, καρδιάς, της άλλοτε περιλάλητης και ένδοξης Βυζαντινής Αυτοκρατορίας!

Μας οδηγεί με χαρά στο γραφείο του. Χαμόγελα πολλά και φιλοφρονήσεις πλούσιες! Ιδιαίτερα στα χείλη του Πατριάρχη ένα μυρίπνοο χαμόγελο ανθίζει. Αποπνέει τη ζωογόνο ευωδία της Ελπίδας, της Πίστεως, καθώς και της Ορθοδοξίας!

Αλλά ... εγώ και πάλι νοιώθω ότι πίσω από εκείνο το ευώδες χαμόγελο... λανθάνουν οι θρόμβοι μιας γολγόθειας πορείας που διανύει... ομοιάζουν με τους θρόμβους που έρρευσαν από το πρόσωπο του Ιησού στον κήπο της Γεθσημανή...

«... και θεις τα γόνατα προσηύχεται λέγων· πάτερ, ει βούλει παρενεγκείν τούτο το ποτήριον απ' εμού. Πλην μη το θέλημά μου, αλλά το σον γινέσθω... και γενόμενος εν αγωνία εκτενέστερον προσηύχεται. Εγένετο δε ο ιδρώς αυτού ωσει ΘΡΟΜΒΟΙ ΑΙΜΑΤΟΣ καταβαίνοντες επί την γην» (Λουκ. 22, 41- 44).

Προσπαθώ να διεισδύσω πίσω από εκείνα τα γαλάζια μάτια, που λάμπουν από ευτυχία με τη δική μας παρουσία. Βιώνει όντως την «πεπληρωμένην χαράν» που ζήτησε για τους μαθητές του ο Κύριος στην αρχιερατική του προσευχή;

«Πάτερ... θέλω ίνα όπου ειμί εγώ κακείνοι ώσι μετ' εμού...ίνα έχωσι την

χαράν την εμήν πεπληρωμένην εν εαυτοίς...» (Ιωάν. 17, 1 - 26).

Να, όμως, που μέσα μου νοιώθω ότι επί των όμων του αίρει τον Σταυρό μιας αδιάλειπτης γολγόθειας πορείας... Πώς είναι δυνατόν να ενυπάρχει μέσα στην ψυχή του οποιαδήποτε χαρά;

Εκ βαθέων, μια ταπεινή προσευχή εκπορεύεται από την καρδιά μου, σαν θυμίαμα εύσμο και σαν μύρο πολυτίμητο προς τον Κύριο της θυσίας και της ελπίδας.

«Ας μπορούσαμε, Κύριε, να γίνουμε κι εμείς, έστω και για λίγες μέρες, στη σεβάσμια αυτή προσωπικότητα, ο καθένας μας, ένας νέος... Σίμων ο Κυρηναίος... και ας μπορούσαμε να υποβαστάσουμε λίγο από το βάρος του σταυρού του, στους δικούς μας ώμους! Να μοιραστούμε λίγη από την αδιάλειπτη οδύνη που έχει στην ψυχή Του! Φτάνει να νοιώσουμε ότι του απαλύναμε, για λίγο έστω, τον πόνο Του! Να νοιώσουμε ότι είχαμε την ύψιστη τιμή να μοιραστούμε τη δική Του οδύνη. Ας γινότανε Θεέ μου! Σ' είπας «επικαλέσεται με και επακούσομαι αυτού» (Ψαλμ. 90, 15). Σ' είπας «Αιτείτε και δοθήσεται υμίν» (Ματθ. 7, 7).

Γυρνάει και με κοιτάζει χαμογελαστά...Θεέ μου...λες να κατάλαβε τους ενδόμυχους πόθους μου... «και εν τω κεκραγένοι με προς Σε εισήκουσάς μου Κύριε...».

Κύριε καθηγητά... με προσφωνεί. Ένα ρίγος διαπερνάει το είναι μου. Μεγάλη τιμή για μένα μια τέτοια προσφώνηση. Ομολογώ ότι δεν την ανέμενα... Αισθάνομαι βαθύτατα ότι δεν μου αξίζει.

«... μηδέ κληθήτε καθηγηταί... ότι καθηγητής υμών εστίν εις, ο Χριστός». (Ματθ. 23, 10).

Ωκύπτερος η μνήμη μου... αναπολώ όλη μου τη ζωή... όταν μικρό παιδάκι διάβαζα για τους ήρωες του 21, για τον Πατριάρχη της Οδύνης, τον Γρηγόριο τον Έ... όταν μειράκιον ονειρευόμουν να σπουδάσω και να διδάξω ελληνική Ιστορία... όταν, ως καθηγητής, δίδασκα βιωματικά ό,τι ονειρεύτηκα!

Μα ποτέ στη ζωή μου δεν ονειρεύτηκα ότι ο Οικουμενικός Πατριάρχης θα με προσφωνούσε τόσο τιμητικά. Όχι... όχι... Είναι βαριά και ασήκωτη μια τέτοια προσφώνηση για μένα...

Βυθίζομαι σε μια ιστορική ενδοσκόπηση... Αναδιψώ στη μνήμη μου προβληματισμούς από τον Κωνσταντίνο Παπαρηγόπουλο, τον εθνικό μας ιστορικό... από τον Σπυρίδωνα Ζαμπέλιο, τον εμβριθέστατο μελετητή της Βυζαντινής μας Ιστορίας... από τον Διονύσιο Ζακυθινό, τον πολυσεβαστό μου Βυζαντινολόγο... που τόσο πολύ με αγαπούσε... και η αγάπη του τόσο πολύ με συγκινούσε... και βιώνω στην ψυχή μου... ΤΗΝ ΟΔΥΝΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ... Την νοιώθω να ομοιάζει μ' έναν απέραντο Γολγοθά... και να 'ναι γεμάτη με αγχόνες... πολλές... δακρύβρεκτες... και αιματοπότιστες αγχόνες...

Μόλις προ ολίγου έθηκα τη χείρα μου «επί τον τύπον των ήλων» της αγχόνης του Πατριάρχη της Κωνσταντινούπολεως, του «ΜΙΜΗΤΟΥ ΤΟΥ ΑΝΑΚΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΟΥ ΔΟΝΤΟΣ ΤΗΝ ΕΑΥΤΟΥ ΨΥΧΗΝ ΠΡΟΦΡΟΝΩΣ,

ΛΥΤΡΟΝ ΥΠΕΡ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΔΟΣ»,
καθώς περνούσα δίπλα από την αιωνίως κεκλει-
σμένην – τιμής ένεκεν – Πύλη του Πατριαρχείου!

Κάτω, στην τλήμονα πατρίδα μου, την αγι-
οτόκο και ηρωοτόκο Μεγαλόνησο... εκεί κοντά
στην Αρχιεπισκοπή, στον τουρκοκρατούμενο
τομέα, βρίσκεται η αγχόνη που έστησαν οι Τούρ-
κοι επί της συκομορέας και κρέμασαν τον Αρχι-
επίσκοπο και Εθνάρχη Κυπριανό, μαζί με τους
υπόλοιπους Αρχιερείς! Είχε τη δυνατότητα να
γλυτώσει αλλά αρνήθηκε. «Παρά το γαίμαν των
πολλών, εν' κάλλιον του Πισκόπου»... «... ο Ποι-
μήν ο καλός την ψυχήν αυτού τίθησιν υπέρ των
προβάτων αυτού...» (Ιωάν. 10, 11), ήταν η ηρωική
του απάντηση!

Δυτικά, στα Φυλακισμένα Μνήματα, είναι οι
μνησιπήμονες αγχόνες, που έστησαν οι Άγγλοι κα-
τακτητές και κρέμασαν τους εννέα λεβεντονιούς
μας, στην περίοδο του ένδοξου απελευθερωτικού
μας Αγώνα το 55-59...

«Τη Υπερμάχω Στρατηγώ τα νικητήρια...»,

«Ότε κατήλθες προς τον θάνατον, η ζωή η αθά-
νατος...» ήταν τα νικηφόρα επιγράμματα της χριστιανι-
κής τους αλκής επί του θανάτου. Και όντως. Με την
ηρωική τους στάση απέναντι στην κρεμάλα ...και
την πίστη τους προς τον Θεό «Κατεπόθη ο θάνατος
εις νίκος. Πού σου, θάνατε, το κέντρο; Πού σου, Άδη,
το νίκος;» (Κορ. 15, 54 - 55).

Αυτοί όμως; Δεν συνειδητοποιούσαν την εφη-

βική αθωότητά τους; Πώς μπόρεσαν, Θεέ μου, να
κρεμάσουν τέτοιους λεβέντες; Αλλά... ναι. Δεν μας
το τόνισε, και μάλιστα, δις, ο προφητάναξ Δαυΐδ;
«... Άνθρωπος εν τιμή ων ου συνήκε... παρασυνε-
βλήθη τοις κτήνεσι τοις ανοήτοις και ωμοιώθη αυ-
τοίς...» (Ψαλμ. 48, 13 και 21).

Φαντάζομαι τον εαυτό μου να βρίσκεται
μπροστά στο μαρτύριο της κρεμάλας και νοι-
ώθω τα γόνατά μου να λυγίζουν... άραγε θα
καταρρεύσω;... Μα δεν κατέρρευσαν τα παιδιά
που, όντως, αντίκρισαν την αγχόνη, με τη μνή-
μη των οποίων μεγάλωσες, και θα καταρρεύσεις
εσύ; Μη γένοιτο... Και ολίγη αιδώς... «κύριε κα-
θηγητά...».

Θεέ μου, «...τας ιγνύας στήριζον, οστέοις άμα...»

(Ευχαριστιακή Προσευχή του Συμεών).
«...ιοχύσατε, χείρες ανειμέναι και γόνατα παραλελυ-
μένα...», (Ησαΐα 35, 3).

Και ο Πατριάρχης είναι μπροστά μου ακόμα...
Και με την ίδια ηδύπνοη μολπή... «ελάτε κύριε κα-
θηγητά... μαα... φαίνεσθε πολύ συγκινημένος ... πε-
ράστε...». Και με χτυπάει απαλά στον ώμο με την
αριστερά, χαμογελώντας, καθώς, την ίδια στιγμή,
μου προτείνει τη δεξιά.... Μα βλέπω ένα ζωντανό
όνειρο; ... ή είναι μια σειρηνώδης ονειρική και ιστο-
ρική πραγματικότητα;

Καθώς του 'σφιγγα ενθέρμως τη χείρα... κι
αντάμωνα και πάλι το μαρτυρικό αλλά και ελπι-
δοφόρο βλέμμα του... ένοιωθα να ενωτίζομαι και να
βιώνω το δυναμικό και χριστιανικό μήνυμά του:
«...ιοχυε και ανδρίζου... τη ελπίδι χαίροντες, τη θλί-
ψει υπομένοντες...» (Ρωμ. 12, 12), «πάντα ιοχύω εν
τω ενδυναμούντι με Χριστώ» (Φιλ. 4, 13), «Χριστός
εν ημίν, η ελπίς της δόξης» (Κολ. 1, 27), «καυχόμεθα
επ' ελπίδι της δόξης του Θεού... η δε ελπίς ου κα-
ταιοχύνει [ημάς]...» (Ρωμ. 5, 2-5), «το εσπέρας αυλι-
σθήσεται κλαυθμός... και εις το πρωί αγαλλίασις...»
(Ψαλμός 30, 5).

«Παναγιώτατε...» ψέλλισα... και οι λυγμοί μου,
μου 'πνιξαν τη φωνή... και τα μάτια μου πλημ-
μύρισαν δάκρυα...

Ένοιωσα και πάλι να βυθίζομαι... αιχμάλω-
τος... στην Οδύνη της Ιστορίας ... αναλογιζόμενος
το ιστορικό μου Χρέος...

Αλλά, παράλληλα, και μέσω της βιοματικής
μνήμης του μαρτυρίου της αγχόνης . . . του Πατρι-
άρχη της Οδύνης, του Γρηγορίου του Ε', « του μιμη-
τού του Άνακτος Χριστού», ν α... ε ξ α υ λ ω ν ο μ α ι
στις αιθέριες σφαίρες... της ερατεινής
... ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ!...